

Metodoloģisks palīgmateriāls komercdarbības atbalsta kontroles jomā

Kommercdarbības atbalsta kontroles regulējums vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu jomā

Finanšu ministrija

2019.gada jūlijs

Saturs

Tekstā lietotie saīsinājumi	3
Ievads	4
1. VTNP jēdziens	6
2. Izņēmums no komercdarbības atbalsta normu piemērošanas - Altmark spriedumā definētie kritēriji	9
3. Procedūras, kas jāievēro, plānojot atbalsta programmas vai individuāla atbalsta piešķiršanu ar VTNP regulējumu	12
4. Juridiskais pamats	13
4.1. Pilnvarojuma akta sagatavošana	14
4.2. VTNP lēmums un tā nosacījumi	15
4.3. Kompensācijas aprēķins.....	18
4.4. Uzraudzība un pārkompensācijas novēršana	20
4.5. Dokumentu glabāšana	21
4.6. VTNP nostādnes un to nosacījumi.....	21
4.7. VTNP de minimis regula un tās nosacījumi	23
4.8. Kumulācija	25
5. Piemēri par VTNP piemērošanu Latvijā.....	26
Pielikums “Praktiski piemēri VTNP pilnvarojuma akta sagatavošanai, piemērojot VTNP lēmumu”	29

Tekstā lietotie saīsinājumi

1.	EK	Eiropas Komisija
2.	ES	Eiropas Savienība
3.	FM	Finanšu ministrija
4.	LESD	Līgums par ES darbību
5.	MK	Ministru kabinets
6.	VTNP	Vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojums
7.	VTNP lēmums	<i>Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmumā (2012/21/ES) par LESD 106.panta 2.punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi</i>
8.	VTNP nostādnes	Eiropas Savienības nostādnēs par valsts atbalstu, ko piešķir kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu (2011)
9.	VTNP paziņojums	Komisijas 2012. gada 11. janvāra paziņojuma Nr. 2012/C 8/02 par Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu
10.	VTNP de minimis regula	<i>Komisijas 2012. gada 25. aprīļa regula (ES) Nr.360/2012 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi</i>

Ievads

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD)¹ 107.panta 1.punkts nosaka: “Ja vien Līgumi neparedz ko citu, ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.” Šāda aizlieguma pamatmērķis ir izveidot un attīstīt vienotu iekšējo tirgu un neizkropļot konkurenci starp ES dalībvalstīm. Komercedarbības atbalsta kontroles mehānismi palīdz nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus ikvienam uzņēmumam, neatkarīgi no tā, kurā ES dalībvalstī uzņēmums veic savu darbību.

LESD 107.panta 1.punkts, kas tālāk interpretēts ES tiesu judikatūrā, definē kritērijus, kuriem izpildoties, valsts vai pašvaldības īstenots atbalsta pasākums kvalificējams kā komercedarbības atbalsts. Tikai tādi valsts vai pašvaldības īstenoti atbalsta pasākumi, kuri vienlaicīgi izpilda visus LESD 107.panta 1.punkta nosacījumus, ir pakļauti komercedarbības atbalsta kontrolei un tos atļauts īstenot kā saderīgus ar ES iekšējo tirgu, ja ievēroti atbilstoša komercedarbības atbalsta regulējuma nosacījumi.

Lai noskaidrotu, vai valsts īstenots atbalsta pasākums kvalificējams kā komercedarbības atbalsts Līguma 107.panta 1.punkta izpratnē, tad jāveic izvērtējums. Ja tiek secināts, ka atbalsta saņēmējs ir saimnieciskās darbības veicējs (ikviena juridiska vai fiziska persona, kas piedāvā preces un pakalpojumus tirgū), jāvērtē, vai attiecībā uz konkrēto pasākumu vienlaicīgi izpildās visas Komercedarbības atbalsta kontroles likuma 5.pantā minētās komercedarbības atbalstu raksturojošās pazīmes:

- 1) finansiālo palīdzību tieši vai pastarpināti sniedz no valsts, pašvaldības, ES vai citiem publiskiem līdzekļiem (turpmāk — valsts vai pašvaldības līdzekļi, un valsts institūcijām ir kontrolējoša ietekme pār finanšu līdzekļiem);
- 2) komercsabiedrība veic saimniecisko darbību un attiecībā uz saimniecisko darbību iegūst ekonomiskas priekšrocības, kādas tā nevarētu iegūt, ja komercedarbības atbalsts netiktu sniegts;
- 3) finansiālā palīdzība neattiecas uz visām komercsabiedrībām vienādi, bet ir paredzēta komercsabiedrībām atkarībā no to lieluma, darbības veida vai atrašanās vietas, kā arī citiem diferencējošiem kritērijiem vai arī ir paredzēta tikai konkrētai komercsabiedrībai;
- 4) finansiālā palīdzība ietekmē tirdzniecību un izkropļo konkurenci ES iekšējā tirgū.

Plašāk par to, kā noteikt visu uzskaitīto pazīmju esamību, lūdzam skatīt Finanšu ministrijas izstrādāto metodoloģisko palīgmateriālu – Valsts atbalsta vadlīnijas².

Lai nodrošinātu, ka tiek sniegts ar ES iekšējo tirgu saderīgs komercedarbības atbalsts, EK ir izstrādājusi virkni dokumentu, kas balstās uz tās un ES Tiesas aktuālo

---

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:12012E/TXT>

² <http://www.fm.gov.lv/files/files/06.10.2016%20preciz%20FINAL%20Valsts%20atbalsta%20VADLINIJAS.pdf>

praksi komercdarbības atbalsta jomā (kas pastāvīgi tiek pilnveidota)³. Dokumentos ietvertie nosacījumi atšķiras, piemēram, atkarībā no jomas, uz kuru tie attiecas.

Ja valsts vai pašvaldība plāno atbalstu sniegt tādu pakalpojumu nodrošināšanai, kas svarīgi iedzīvotājiem, ir ieteicams izskatīt iespēju piemērot EK izstrādāto komercdarbības atbalsta regulējumu vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu (turpmāk – VTNP) sniegšanai⁴. Taču vienlaikus arī eksistē virkne citu komercdarbības atbalsta regulējumu, tai skaitā *de minimis* atbalsta regulējums⁵ un iespēja piemērot Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu⁶.

Šī metodoloģiskā materiāla mērķis ir sniegt plašāku informāciju un skaidrojumus par VTNP jēdzienu, šādu pakalpojumu juridisko pamatu ES un nacionālā līmenī, par procedūrām, kas jāievēro, plānojot atbalsta programmas vai individuāla atbalsta piešķiršanu VTNP jomā. Materiālā sniegta informācija par līdzšinējo pieredzi VTNP nosacījumu piemērošanā Latvijā. Materiāls paredzēts gan atbalsta pasākumu plānotājiem un sniedzējiem, gan komercdarbības atbalsta saņēmējiem.

Šajā palīgmateriālā netiek apskatītas sīkāk specifiskās prasības, kas izriet no komercdarbības atbalsta regulējuma sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozarē, pasta nozarē vai pasažieru pārvadājumu nozarē.

---

³ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/legislation.html

⁴ Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmums par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi; OV L 7, 11.1.2012.;

Komisijas paziņojums — Eiropas Savienības nostādnes par valsts atbalstu, ko piešķir kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu (2011), OV C 8, 11.1.2012.;

Komisijas paziņojums par Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu, OV C 8, 11.1.2012.;

Komisijas 2012. gada 25. aprīļa Regula (ES) Nr. 360/2012 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, OV L 114, 26.4.2012.;

Komisijas dienestu darba dokuments “Rokasgrāmata par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem” SWD (2013) 53final/2 2013. gada 29. aprīlis

⁵ Komisijas regula Nr. 1407/2013 – Komisijas 2013. gada 18. decembra Regula (ES) Nr. 1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2013. gada 24. decembris, Nr. L 352/1);

Finanšu ministrijas izstrādāts metodoloģisks palīgmateriāls: Rokasgrāmata *de minimis* atbalsta piešķiršanai https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/komercdarbibas_atbalsta_kontrole/s/

⁶ Eiropas komisijas 2014. gada 17. jūnija regula Nr. 651/2014 ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu, skatīt šeit: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0651> un Eiropas komisijas 2017. gada 14. jūnija regula Nr. 2017/1084 ar ko Regulu (ES) Nr. 651/2014 groza attiecībā uz atbalstu ostu un lidostu infrastruktūrai, paziņošanas robežvērtībām atbalstam kultūrai un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai un atbalstam sporta un multifunkcionālai atpūtas infrastruktūrai un reģionālā darbības atbalsta shēmām tālākajos reģionos un ar ko Regulu (ES) Nr. 702/2014 groza attiecībā uz attiecināmo izmaksu aprēķinu, skatīt šeit: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32017R1084>

1. VTNP jēdziens

ES dalībvalstis un to pašvaldības nodrošina dažādus pakalpojumus iedzīvotājiem. Tie aptver daudz un dažādas jomas (piemēram, pasta pakalpojumi, telekomunikāciju vai sabiedriskā transporta nodrošināšana, sociālie pakalpojumi, piemēram, vecu cilvēku un invalīdu aprūpe, siltumapgāde, ūdensapgāde un kanalizācija, veselība, bērnu aprūpe, sociālie mājokļi, vispārējās izglītības nodrošināšana) atkarībā no situācijas konkrētajā valstī vai teritorijā.

Tomēr ir svarīgi nodalīt, kuros gadījumos šādi pakalpojumi ir valsts pienākums, kuros sociāla rakstura pakalpojumi un, kuros tiem ir ekonomisks raksturs un tie būtu uzskatāmi par ekonomisku aktivitāti jeb saimnieciskās darbības veikšanu. Ja pakalpojums ir valsts pienākums, piemēram vispārējās izglītības nodrošināšana, komercdarbības atbalsta kontroles regulējums nav jāpiemēro.

ES tiesa ir noteikusi, ka sabiedriskie pakalpojumi ir pakalpojumi, kam salīdzinājumā ar citām saimnieciskām darbībām ir īpašas pazīmes⁷.

Nav izstrādāti konkrēti noteikumi ES līmenī par to, kad pakalpojums ir vai nav VTNP. ES dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, attiecīgo pakalpojumu definējot par VTNP un piešķirot kompensāciju pakalpojuma sniedzējam. EK kompetence VTNP definēšanas jautājumā aprobežojas tikai ar pārbaudīšanu, vai attiecīgā dalībvalsts nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu, konkrēto pakalpojumu definējot par VTNP⁸, un izvērtējot kompensācijas apmēru.

EK uzskata, ka nebūtu lietderīgi noteikt īpašu VTNP sniegšanas pienākumu darbībai, ko uzņēmumi, kas darbojas normālos tirgus apstākļos⁹, jau sniedz vai var sniegt apmierinošā līmenī un ievērojot valsts noteiktus, sabiedrības interesēm atbilstošus nosacījumus, piemēram attiecībā uz cenu, objektīviem kvalitātes raksturlielumiem, nepārtrauktību un piekļuvi attiecīgajam pakalpojumam. Attiecībā uz to, vai pakalpojumu var piedāvāt tirgus, EK vērtējums aprobežojas ar to, ka tiek pārbaudīts, vai attiecīgā dalībvalsts ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu.

ES tiesas judikatūrā un Komisijas lēmumu pieņemšanas praksē ir skatīti daži acīmredzamas kļūdas piemēri:

- Ostu darbības, t. i., vispārēja preču vai jebkādu iekārtu iekraušana, izkraušana, pārkraušana, uzglabāšana un pārvietošana valsts ostās, ne vienmēr ir tādi VTNP, kam

---

⁷ Lieta C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova*, 1991, *Recueil I-5889*, 27. punkts; lieta C-242/95 *GT-Link A/S*, 1997, *Recueil I-4449*, 53. punkts, un lieta C-266/96 *Corsica Ferries France SA*, 1998, *Recueil I-3949*, 45. punkts

⁸ Lieta T-289/03 *BUPA un citi pret Komisiju*, 2008, *Krājums II-81*, 166.–169. un 172. punkts; Lieta T-17/02 *Fred Olsen*, 2005, *Krājums II-2031*, 216. punkts.

⁹ Lieta C-205/99 *Analir*, 2001, *Recueil I-1271*, 71. punkts

piemīt īpašas iezīmes salīdzinājumā ar citu saimniecisko darbību vispārējo tautsaimniecisko nozīmi¹⁰.

- Darbības, kuras ir saistītas ar reklāmu, tirdzniecību internetā, speciālo tālruņa numuru izmantošanu spēlēs ar balvu, sponsorēšanu vai preces virzību tirgū. To iekļaušana audiovizuālā sabiedriskā pakalpojuma jomā ir uzskatāma par acīmredzamu kļūdu vērtējumā¹¹.
- Dzīvnieku liķu iznīcināšana, kas ir tikai tādu ekonomikas dalībnieku interesēs, kuri gūst labumu no šīs darbības. Šiem uzņēmumiem pašiem jāsedz izmaksas par savu radīto atkritumu iznīcināšanu (princips „piesārņotājs maksā”)¹².
- LESD I pielikumā uzskaitīto produktu ražošana un tirdzniecība¹³.
- Platjoslas pakalpojumu nodrošināšana tikai biznesa parkiem, kas tādējādi nedod labumu plašākai sabiedrībai nevar tikt definēta kā VTNP¹⁴.
- Darbavietu radīšanu vai saglabāšanu kādā uzņēmumā nav iespējams uzskatīt par VTNP. VTNP ir pakalpojumi iedzīvotājiem vai pakalpojumi, ko sniedz visas sabiedrības interesēs; konkrētajā gadījumā minētais aspekts nepastāv, tāpēc to nevar uzskatīt par pamatojumu pasākuma saderīgumu nodrošināt saskaņā ar LESD 106. panta 2. punktu¹⁵.

Gadījumos, kad parastos tirgus apstākļos darbojas citi uzņēmumi, kuri nav pilnvaroti sniegt VTNP, bet kuri pakalpojumu jau sniedz vai var sniegt apmierinoši un saskaņā ar tādiem nosacījumiem, piem., attiecībā uz cenu, objektīvām kvalitātes īpašībām, nepārtrauktību un piekļuvi pakalpojumam, kas atbilst valsts noteiktajām sabiedrības interesēm, EK uzskata, ka nebūtu pareizi šādam pakalpojumam noteikt VTNP sniegšanas saistības. Tādēļ ir svarīgi, lai ES dalībvalstis skaidri precizētu attiecīgā pakalpojuma iezīmes, īpaši, pakalpojuma sniegšanas nosacījumus un mērķa grupu. Ja

---

¹⁰ *Sprendums lietā C-179/90 Merci convenzionali porto di Genova, Recueil 1991, I-5889. lpp., 27. punkts, spriedums lietā C-242/95 GT-Link, Recueil 1997, I-4449. lpp., 53. punkts, un spriedums apvienotajās lietās C-34/01–C38/01 Enirisorse, Recueil 2003, I-14243. lpp., 33.–34. punkts.*

¹¹ *Komisijas paziņojums par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei, OV C 257, 27.10.2009., 1. lpp.*

¹² *Komisijas lēmums par valsts atbalstu Nr. SA.25051 — Vācija — speciāla dzīvnieku kautķermeņu iznīcināšanas apvienība, OV L 236, 1.9.2012., 1. lpp., <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:236:0001:0034:LV:PDF>.*

Skatīt arī spriedumu lietā C-126/01 *Ministère de l'Economie, des Finances et de l'Industrie / GEMO, Recueil 2003, I-13769. lpp.*

¹³ *Komisijas lēmums par valsts atbalstu Nr. C 28/1998 — Itālija — Centrale del Latte di Roma, OV L 265, 19.10.2000., <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:265:0015:0028:EN:PDF>.*

¹⁴ *Komisijas lēmums par valsts atbalstu Nr. N 890/2006 — Francija — SICOVAL, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/218142/218142_723454_30_2.pdf; Komisijas lēmums valsts atbalstu Nr. N 284/2005 — Īrija — Metropolitan Area Networks, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/199656/199656_581678_68_2.pdf.*

¹⁵ *Eiropas komisijas rokasgrāmatas par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem 10. jautājums http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/new_guide_eu_rules_procurement_lv.pdf*

pakalpojums tirgū jau tiek sniegts, tomēr attiecīgā dalībvalsts uzskata, ka tā sniegšanas nosacījumi nav apmierinoši, piem., tādēļ, ka tirgus nevar nodrošināt tādu kvalitāti vai cenu, kura, pēc valsts iestāžu viedokļa, atbilstu sabiedrības interesēm (piem., maksa par sabiedrisko transportu ir pārāk augsta ģimenēm ar maziem ienākumiem), šādu pakalpojumu var uzskatīt par VTNP. Šis pakalpojums jāpiedāvā nediskriminējošā veidā.

Savukārt, ja tirgus vēl nepiedāvā attiecīgo pakalpojumu, dalībvalsts ziņā ir lemt, vai tirgus varētu sniegt šādu pakalpojumu, savukārt EK var tikai pārbaudīt, vai nav pieļauta acīmredzama kļūda. Ja pakalpojums citos aspektos ir pamatoti klasificējams kā VTNP, tas vien, ka tirgus varētu nākotnē nodrošināt šo pakalpojumu, principā nekavē dalībvalsti pašreizējā brīdī definēt pakalpojumu kā VTNP. Tomēr gadījumos, kad ir skaidrs, ka tirgus pēc neilga laika varēs sniegt pakalpojumu atbilstoši dalībvalsts paredzētajiem nosacījumiem (tostarp saistībā ar cenu, kvalitāti, nepārtrauktību un piekļuvi pakalpojumam), valsts iestādēm attiecīgi jāsaīsina pilnvarojuma periods un jāuzrauga tirgus attīstība, lai tad, kad beigsies iepriekšējais pilnvarojums, varētu pieņemt lēmumu, vai ir vajadzīgs jauns pilnvarojums. Ja pilnvarojuma perioda beigās tirgus joprojām nespēj nodrošināt konkrēto pakalpojumu un dalībvalsts uzskata, ka pakalpojumu joprojām var klasificēt kā VTNP, ir iespējams sniegt jaunu pilnvarojumu atbilstoši LESD 106. panta 2. punktam.

VTNP sniegšana ir saimnieciskā darbība, ko tirgus dalībnieki vieni paši bez komercdarbības atbalsta sniegt nespēj, vienlaikus nodrošinot, ka pakalpojums ir bez diskriminācijas (tostarp saistībā ar cenu, kvalitāti, nepārtrauktību un piekļuvi pakalpojumam) pieejams visiem iedzīvotājiem. VTNP tiek sniegti sabiedrības interesēs.

Valstij (publiskai personai Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē) vajadzētu iejaukties ekonomiskajos procesos tikai tad, ja tirgus nespēj nodrošināt to, kas ir būtisks iedzīvotājiem. Tāpat kā citos gadījumos publiska persona regulāri pārskata un izvērtē savu darbību, lai nodrošinātu pakalpojumus iedzīvotājiem izmaksu efektīvākajā veidā, arī gadījumā, kad runa ir par pakalpojuma definēšanu kā VTNP ir jābūt regulārai situācijas

Saskaņā ar ES tiesību aktos noteikto, ES dalībvalstij ir plašas pilnvaras definēt, ko tās uzskata par VTNP. Tai pat laikā, valstij īstenojot savas tiesības definēt VTNP, jāievēro šādi pamatprincipi:

- 1) VTNP jābūt vērstam uz iedzīvotāju interešu nodrošināšanu vai jābūt visas sabiedrības interesēs;
- 2) Par VTNP var atzīt tikai tādu pakalpojumu, ko tirgus dalībnieks, ja tas ņemtu vērā savas komerciālās intereses, neuzņemtos sniegt vispār vai neuzņemtos sniegt tādā pašā apmērā pie tādiem pašiem nosacījumiem kā definētajā "īpašajā uzdevumā";
- 3) Ir jānorāda iemesli, kuru dēļ valsts uzskata, ka attiecīgo pakalpojumu tā īpašā rakstura dēļ ir jāklasificē kā VTNP un to jānošķir no citas saimnieciskās darbības;
- 4) VTNP jābūt precīzi definētam, ir jābūt skaidram tā saturam.

Pēc tam, kad valsts ir nepārprotami definējusi VTNP, šo pakalpojumu ar speciālu pilnvarojuma aktu (piemēram, līgumu) uztic sniegt vienam vai vairākiem komersantiem. Pilnvarojuma aktā iekļauj visas prasības, kuras izriet no konkrēti piemērojamā ES tiesību akta.

pārskatīšanai (tāpēc EK noteikusi, ka pilnvarojuma periods sniegt noteiktu VTNP nedrīkst parastos apstākļos pārsniegt 10 gadus).

Par to, kādi sabiedriskie pakalpojumi Latvijā definēti kā VTNP, iespējams iepazīties šī metodoloģiskā materiāla 5.nodaļā.

2. Izņēmums no komercdarbības atbalsta normu piemērošanas - Altmark spriedumā definētie kritēriji

Komercdarbības atbalsta esamība, sniedzot VTNP var tikt izslēgta tikai tad, ja attiecībā uz kompensāciju par izmaksām, kas rodas, sniedzot VTNP, tiek ievērots 2003.gada ES tiesas spriedumā lietā *Altmark* (turpmāk - *Altmark* spriedums) noteiktais - ekonomiskā priekšrocība uzņēmumam nav piešķirta, ja ir izpildīti visi četri kritēriji¹⁶, t.i.:

1. pakalpojuma sniedzējam ir uzlikts pienākums sniegt VTNP, un šis pienākums ir skaidri noteikts;
2. parametri, uz kuru pamata aprēķina kompensāciju, ir noteikti iepriekš, ievērojot objektivitāti un pārredzamību;
3. kompensācija nepārsniedz summu, kas nepieciešama, lai segtu visas izmaksas vai daļu no izmaksām, kas rodas, pildot VTNP sniegšanas pienākumu, ņemot vērā ieņēmumus no šāda pakalpojuma sniegšanas un saprātīgu peļņu;
4. lai izvēlētos pretendentu, kurš ir spējīgs sniegt nepieciešamo VTNP par zemāko cenu, pakalpojuma sniedzējs ir izvēlēts saskaņā ar publiskā iepirkuma procedūru (īstenojot atklātu, pārredzamu, nediskriminējošu un konkurenci nodrošinošu konkursa procedūru) vai, ja pakalpojuma sniedzējs nav izvēlēts saskaņā ar publiskā iepirkuma procedūru, nepieciešamās kompensācijas līmenis ir noteikts pirms pakalpojuma saistību uzlikšanas, pamatojoties uz izmaksu analīzi, kuras tāda pat pakalpojuma sniegšanas nodrošināšanai rastos tipiskam uzņēmumam, kas ir labi vadīts un adekvāti nodrošināts ar līdzekļiem, lai spētu izpildīt VTNP sniegšanas saistības, ņemot vērā attiecīgos ieņēmumus un paredzot saprātīgu peļņu par šo saistību izpildi.

Savu izpratni par katru no šiem nosacījumiem EK ir precizējusi *Paziņojumā par Eiropas Savienības komercdarbības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu*¹⁷. *Altmark* spriedums nosaka, pie kādiem nosacījumiem publisko līdzekļu piešķiršana netiek kvalificēta kā komercdarbības atbalsts, savukārt *Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmumā (2012/21/ES)* par LESD 106.panta 2.punkta piemērošanu valsts atbalstam

---

¹⁶ Lieta C-280/00, *Altmark Trans and Regierungspräsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark*, Krājums 2003, I-7747. lpp., kā arī šie kritēriji ietverti *Komisijas 2011.gada 20.decembra lēmumā Nr.2012/21/ES par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106.panta 2.punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (publicēts ES Oficiālajā Vēstnesī 11.01.2012, L7, 3.-7.lpp.)*

¹⁷ [OVC 8, 11.1.2012.](#)

attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (turpmāk – VTNP lēmums)¹⁸ un Eiropas Savienības nostādnes par valsts atbalstu, ko piešķir kā kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu (2011) (turpmāk – VTNP nostādnes)¹⁹ ir noteikts, saskaņā ar kādiem nosacījumiem publisko līdzekļu piešķiršana, kas ir kvalificējama kā komercdarbības atbalsts ir saderīga ar ES iekšējo tirgu.

Altmark spriedumā noteiktais ceturtais kritērijs ir izpildīts, ja noteiktais kompensācijas apmērs nepārsniedz līmeni, kāds būtu nepieciešams efektīvam uzņēmumam (kurš var uzvarēt konkursā vai ir noteikts salīdzinošā analīzē). Proti, lai aprēķinātu kompensācijas apmēru, nepietiek tikai ar iepriekš noteiktu vidējo statistisko izmaksu izmantošanu, ir jāpierāda, ka šādas izmaksas ir reprezentatīvs atspoguļojums izmaksām, kādas veidotos tipiskam, labi strādājošam un atbilstoši aprīkotam uzņēmumam.²⁰

Ja tiek piemērota publiskā iepirkuma procedūra, tad jāņem vērā, ka ES tiesa *Altmark* spriedumā noteica prasību, ka jāievēro tāda publiskā iepirkuma procedūra, kas ļauj pakalpojumu sniegt par „zemākajām izmaksām sabiedrībai”. Paziņojumā ir skaidrots, ka jēdziens „par zemākajām izmaksām sabiedrībai” ir plašāks nekā jēdziens „par zemāko cenu”, un publiskā iepirkuma procedūrā līgumslēgšanas tiesību piešķiršanai ne obligāti jāizvirza kritērijs par zemāko cenu. Var izmantot arī „saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu”, ja piešķiršanas kritēriji ir cieši saistīti ar sniedzamo pakalpojumu un saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums ļauj panākt atbilstību tirgus vērtībai. Šis kritērijs ļauj ņemt vērā virkni elementu, tostarp kvalitātes apsvērumus (papildus tiem, kuri minēti tehniskajās specifikācijās un atlases kritērijos) un sociālos un vides kritērijus, bet kritērijiem jābūt definētiem iepriekš tā, lai nodrošinātu efektīvu konkurenci.

Komisijas 2012. gada 11. janvāra paziņojuma Nr. 2012/C 8/02 par Eiropas Savienības atbalsta noteikumu piemērošanu kompensācijai, kas piešķirta par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu (turpmāk – VTNP paziņojums)²¹ 68. punktā ir noteikts vispārējs princips, saskaņā ar kuru procedūra, kad tiek iesniegts tikai viens pieteikums, principā nav pietiekama, lai nodrošinātu atbilstību spriedumā *Altmark* lietā noteiktā ceturta kritērija pirmajai alternatīvai (publiskā iepirkuma procedūra). Tomēr tas nenozīmē, ka nevar būt gadījumi, kad, pateicoties īpaši spēcīgiem aizsardzības mehānismiem izstrādātajā procedūrā, pakalpojuma sniegšanai par zemākajām izmaksām sabiedrībai var būt pietiekama arī tāda procedūra, kurā iesniegts viens pieteikums. Institūcija, kas plāno VTNP noteikšanu šādā gadījumā var veikt salīdzinošo analīzi un pierādīt, ka izmaksas ir reprezentatīvs atspoguļojums izmaksām, kādas veidotos tipiskam,

¹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32012D0021>

¹⁹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52012XC0111\(03\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52012XC0111(03))

²⁰ *Lieta C 3/2008 (ex NN 102/2005) – Čehija – sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas Dienvidmorāvijas autobusu uzņēmumiem, OV L 97, 16.4.2009*

²¹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52012XC0111\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52012XC0111(02))

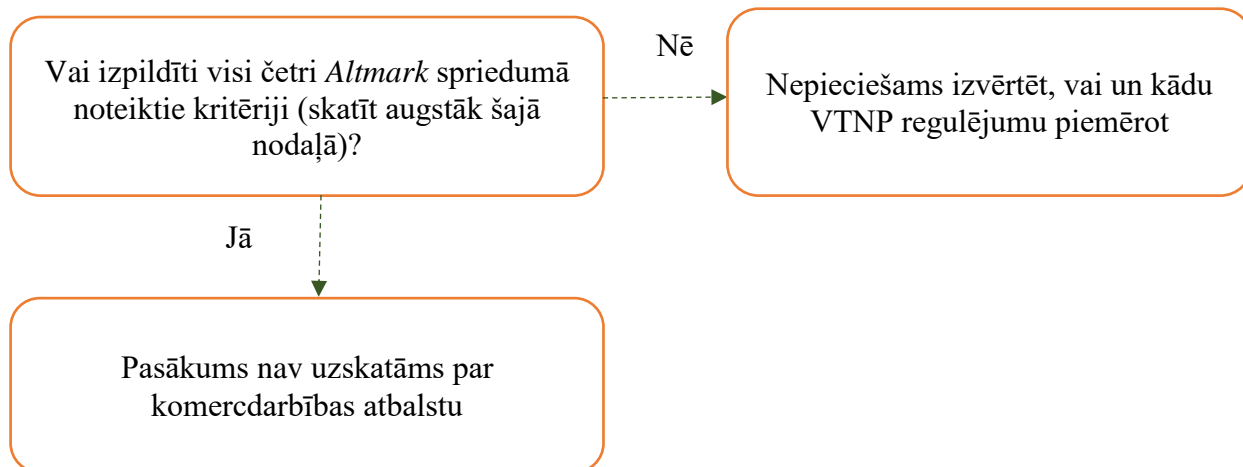
labi strādājošam un atbilstoši aprīkotam uzņēmumam. Vienlaikus jāņem vērā, ka daudz vienkāršāk šādās situācijās ir nodrošināt sniegtā komercdarbības atbalsta saderīgumu ar ES iekšējo tirgu, piemērojot VTNP lēmumu vai paziņojot par šo pasākumu EK, ja uz to neattiecas VTNP lēmumā noteiktais atbrīvojums.

Piemērs: Valsts iestāde pieņem lēmumu pilnvarot uzņēmumu sniegt VTNP un nodrošināt pakalpojumu sniedzējam finansējumu par šo pakalpojumu. Ir trīs iespējamie scenāriji:

- attiecīgo VTNP sniedz uzņēmums, kas izvēlēts konkursa procedūrā atbilstoši *Altmark* spriedumā noteiktajam ceturtajam kritērijam, par cenu, kas ir 90 naudas vienības. Ja izpildīti visi pārējie *Altmark* spriedumā noteiktie kritēriji, kompensācija, kas ir 90 naudas vienības, nav komercdarbības atbalsts;
- VTNP sniedz uzņēmums, kas nav izvēlēts konkursa procedūrā atbilstoši *Altmark* spriedumā noteiktajam ceturtajam kritērijam, un tā neto izmaksas saistībā ar pakalpojuma sniegšanu ir 90 naudas vienības. Ja šīs izmaksas atbilst izmaksām, kādas veidojas tipiskam labi strādājošam un atbilstoši aprīkotam uzņēmumam, saskaņā ar *Altmark* spriedumā noteikto ceturto kritēriju un ja ir izpildīti visi pārējie *Altmark* spriedumā noteiktie kritēriji, kompensācija, kas ir 90 naudas vienības, nav komercdarbības atbalsts. Vienlaikus jāņem vērā tas, ka *Altmark* ceturta kritērija pierādīšana, gadījumos, kad cenas noteikšana nav veikta saskaņā ar publiskā iepirkuma procedūrām ir sarežģīta no izmaksu pamatotības pierādīšanas viedokļa;
- VTNP sniedz uzņēmums, kas nav izvēlēts konkursa procedūrā un atbilstoši *Altmark* spriedumā noteiktajam ceturtajam kritērijam nav veikta arī kompensācijas apmēra salīdzinošā analīze, un neto izmaksas nepārsniedz 90 naudas vienības. Saskaņā ar lēmumu kompensācija, kas ir 90 naudas vienības, tiks uzskatīta par saderīgu komercdarbības atbalstu, ja tā nepārsniedz apmēru, kāds ir nepieciešams, lai segtu neto izmaksas, kas faktiski radušās uzņēmumam, sniedzot VTNP, ieskaitot saprātīgu peļņu. VTNP lēmumu piemērot ir iespējams, ja attiecīgais VTNP pieder pie VTNP lēmumā noteiktajām kategorijām un atbilst visiem VTNP lēmuma nosacījumiem, tai skaitā nosacījumam, ka kompensācijai par VTNP ir jābūt noteiktai *ex-ante*.

Gadījumi, kad vienlaikus izpildītos *Altmark* spriedumā minētie četri kritēriji, lai uzskatītu, ka VTNP nekvalificējas kā komercdarbības atbalsts, Latvijā ir ļoti reti, jo parasti nav iespējams pierādīt *Altmark* spriedumā noteikto ceturto kritēriju.

Ja *Altmark* spriedumā minētie kritēriji nav ievēroti, kompensācija par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu ir uzskatāma par komercdarbības atbalstu (VTNP).

Attēls: “Izvērtējums lēmuma pieņemšanai par komercdarbības atbalsta esamību VTNP gadījumā”

Attiecīgi, piešķirot finansējumu no publiskajiem resursiem (piemēram, piešķirot pašvaldības dotāciju, nosakot atbrīvojumu no maksas par dividendēm par pašvaldības kapitāla izmantošanu, veicot ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā, u.tml.), ir jāievēro visi komercdarbības atbalsta piešķiršanas nosacījumi, kas definēti ES aktos.

3. Procedūras, kas jāievēro, plānojot atbalsta programmas vai individuāla atbalsta piešķiršanu ar VTNP regulējumu

Kompetentajām institūcijām, kuras ir tiesīgas pieņemt lēmumus par VTNP uzticēšanu uzņēmumam, ir rūpīgi jāizvērtē visi iespējamie ieguvumi un riski, kas saistīti ar VTNP sniegšanas tiesību nodošanu uzņēmumam. Galvenajam motīvam VTNP sniedzēja izvēlē un kompensācijas parametru noteikšanā būtu jābūt sabiedrības vajadzībām, nevis potenciālajam komersanta labumam.

Pirms piemērot VTNP regulējumu, jāizvērtē, vai tirgus nepieciešamo pakalpojumu var piedāvāt iedzīvotājiem nepieciešamajā kvalitātē, apjomā un teritorijā. Tas ļaus nodrošināt, ka VTNP noteikšanā netiek pieļauta acīmredzama kļūda.

Kad secināts, ka tirgus nepieciešamo pakalpojumu piedāvāt nespēj un ir definēts VTNP, ir jāizvērtē, kuru VTNP regulējumu var piemērot konkrētajā gadījumā.

Tas, ka iestādes uztic VTNP sniegšanu iekšējam pakalpojumu sniedzējam (kaut arī tām bija ļauts uzticēt šā pakalpojuma sniegšanu trešajām personām), nevar izslēgt iespēju, ka tiek ietekmēta konkurence tirgū. Papildus, komercdarbības atbalsta noteikumu piemērošana nav atkarīga no tā, vai VTNP sniedzējs ir izveidots ar mērķi gūt peļņu. Līdz ar to, arī gadījumos, kad VTNP nodrošina pati pašvaldība vai tās kapitālsabiedrība, jāievēro atbilstošs komercdarbības atbalsta regulējums.

4. Juridiskais pamats

Ja pakalpojums definēts kā VTNP, tad, lai nodrošinātu tā saderību ar iekšējo tirgu, pirms atbalsta pasākuma ieviešanas ir jānodrošina tā atbilstība ES regulējumam. EK ir noteikusi VTNP regulējumu jau kopš 1996.gada. Tas ir aktualizēts vairākas reizes, šobrīd esošais regulējums stājās spēkā 2012. gada 31. janvārī.

EK noteiktais VTNP regulējums ir ietverts šādos četros dokumentos:

- **VTNP lēmums.** Atbalsts, kas sniegts saskaņā ar šo dokumentu, ir atbrīvots no iepriekšējās paziņošanas EK saskaņā ar LESD 108.panta 3.punktu.
- **VTNP nostādnes.** Atbalsts, kas sniegts saskaņā ar šo dokumentu, ir paziņojams EK saskaņā ar LESD 108.panta 3.punktu.
- **VTNP paziņojums.** VTNP paziņojumā ir skaidroti komercdarbības atbalsta pamatjēdzieni, kuri ir būtiski VTNP jomā, piem., jēdzieni atbalsts, VTNP, saimnieciskā darbība, saikne starp publisko iepirkumu un komercdarbības atbalsta noteikumiem utt. Tajā apkopota būtiskākā ES tiesas judikatūra un EK lēmumu prakse. Paziņojuma mērķis ir atvieglot komercdarbības atbalsta noteikumu piemērošanu valsts vai reģionālām iestādēm un pašvaldībām, kā arī VTNP sniedzējiem. EK ir pēc iespējas centusies nodrošināt lielāku skaidrību par galvenajiem jēdzieniem, piem., saimniecisko darbību, ietekmi uz tirdzniecību un konkurenci, kā arī saikni starp komercdarbības atbalstu un publiskā iepirkuma noteikumiem.
- *Komisijas 2012. gada 25. aprīļa regula (ES) Nr.360/2012 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (turpmāk – VTNP de minimis regula)*²².

Nacionālā līmenī ir pieņemti Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumi Nr. 715 “Noteikumi par de minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību un de minimis atbalsta uzskaites veidlapu paraugiem”, kas reglamentē atbalsta piešķiršanas un uzskaites kārtību arī gadījumos, kad komercdarbības atbalsts tiek piešķirts saskaņā ar VTNP de minimis regulu. Nacionālā līmenī atbalsta piešķiršanas juridiskais pamats ir VTNP sniedzēja ar valsts vai pašvaldības iestādi noslēgtais VTNP sniegšanas pilnvarojuma akts.

Kādu mērķi ES cenšas sasniegt, kontrolējot kompensāciju par VTNP?

Uzņēmumiem, kuri veic saimniecisko darbību, piešķirts publiskais finansējums var sniegt ekonomiskas priekšrocības, kādas nav to konkurentiem. Tas var radīt konkurences kropļojumus ES iekšējā tirgū. VTNP atbalsta kontroles noteikumu piemērošana nodrošina to, ka kompensācija par VTNP sniegšanu, nepārsniedz to, kas nepieciešama, lai nodrošinātu pakalpojumu, un ka uzņēmumiem ir stimuls ieviest jauninājumus un konkurēt tirgū.

²² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32012R0360>

Attiecībā uz atsevišķām jomām EK ir pieņēmusi īpašo VTNP regulējumu, piemēram, sabiedriskā apraide²³, pasta pakalpojumi²⁴, sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumi, izmantojot dzelzceļu un autoceļus²⁵.

Komercedarbības atbalsta noteikumu ievērošana jānodrošina gan valsts gan pašvaldības iestādei, kas pakalpojumu sniedzēju pilnvaro sniegt VTNP un pilnvarojuma aktā jānorāda nepieciešamie nosacījumi, lai piešķirtā kompensācija atbilstu komercedarbības atbalsta noteikumiem, kā arī, lai VTNP pakalpojuma sniedzējs tos pilnībā apzinātos. VTNP sniedzējs, savukārt, izprot, ka tam kompensācija ir jāatmaksā, ja tā tikusi piešķirta, pārkāpjot komercedarbības atbalsta noteikumus.

Tālāk šajā dokumentā sniegti skaidrojumi un labās prakses piemēri VTNP regulējuma piemērošanā, neapskatot sīkāk specifiskās prasības, kas izriet no komercedarbības atbalsta regulējuma sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozarē, pasta nozarē vai pasažieru pārvadājumu nozarē.

4.1. Pilnvarojuma akta sagatavošana

Pilnvarojuma pilnvarojuma periodā un informācijas glabāšanu devējs ir tā iestāde, kura nosaka pilnvarojumu, vai slēdz līgumu un kura nodrošina, ka VTNP sniedzējs netiek pārkompensēts, kā arī nodrošina uzraudzību 10 gadus pēc VTNP pakalpojuma līguma beigām.

Tiesības sniegt VTNP jāpiešķir ar aktu, kas var būt viens vai vairāki normatīvie akti, vai pakalpojuma līgums (turpmāk – pilnvarojuma akts vai līgums). Pamatojoties uz EK prasībām,²⁶ šādos gadījumos attiecīgajā dokumentā jānorāda vismaz:

- a) VTNP sniegšanas pienākuma raksturs un ilgums (konkrēti sniedzamie pakalpojumi un to ilgums);
- b) attiecīgais uzņēmums un teritorija, kurā pakalpojums tiks sniegts;
- c) jebkuru to ekskluzīvo vai īpašo tiesību raksturs, ko attiecīgā iestāde ir piešķīrusi konkrētajam uzņēmumam;
- d) kompensācijas aprēķināšanas, kontroles un pārskatīšanas parametri;
- e) kārtība, kādā atmaksāt un novērst jebkādu kompensācijas pārmaksu (VTNP lēmuma 6. pants);

---

²³ Komisijas paziņojums par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei (Dokuments attiecas uz EEZ) (2009/C 257/01) [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XC1027\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XC1027(01)&from=EN)

²⁴ Komisijas Paziņojums par konkurences noteikumu piemērošanu pasta pakalpojumu nozarē un par dažu ar pasta pakalpojumiem saistītu valsts pasākumu novērtējumu (98/C 39/02) [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998Y0206\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998Y0206(01)&from=EN)

²⁵ EK regula Nr. 1370/2007 (2007. gada 23. oktobris) par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 1191/69 un Padomes Regulu (EEK) Nr. 1107/70 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R1370&from=EN>

²⁶ Piemēram Komisijas 2011. gada 20. decembra lēmuma par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (2012/21/ES); OV L 7, 11.1.2012. 5.pantā minētais

f) piešķirot atbalstu ar VTNP lēmumu pilnvarojuma aktā norādāma atsauce uz VTNP lēmumu.

Vienu un to pašu VTNP sniedzēju var atkārtoti pilnvarot sniegt vienu un to pašu VTNP. Valsts vai pašvaldības iestāde noformē jaunu pilnvarojuma aktu pēc iepriekšējā izvērtēšanas (juridiski, ja ir valsts vai pašvaldības iestādes veikts izvērtējums, tas var būt arī iepriekšējā līguma pagarinājums).

4.2. VTNP lēmums un tā nosacījumi

VTNP lēmumā ir precizēti nosacījumi, saskaņā ar kuriem kompensācija uzņēmumiem par VTNP sniegšanu ir saderīga ar ES iekšējo tirgu un par to nav iepriekš jāsniedz paziņojums EK.

VTNP lēmums paredz pilnvarojuma uzlikšanu un virkni nosacījumu, kas iekļaujami pilnvarojuma aktā un ievērojami pilnvarojuma periodā. Paziņojums EK nav jāsniedz. Latvijā tiek plaši piemērots.

VTNP lēmuma 2. panta 2. punkts nosaka, ka jābūt noslēgtam pilnvarojuma aktam, kura darbības ilgums nepārsniedz 10 gadus. VTNP lēmumā tiek pieļauts ilgāks laiks gadījumos, kad ir nepieciešams vērā ņemams paša VTNP sniedzēja ieguldījums, kurš jāamortizē periodā, kas ir ilgāks par 10 gadiem. Tā kā pilnvarojuma akta darbības ilgums ir cieši saistīts ar laika posmu, kāds ir nepieciešams aktīva amortizēšanai, saskaņā ar VTNP lēmumu nav iespējams neierobežots tā ilgums. Pēc pilnvarojuma perioda beigām vienu un to pašu pakalpojumu sniedzēju var atkārtoti pilnvarot sniegt konkrēto pakalpojumu.

Atļauja veikt noteiktu darbību bez pilnvarojuma, pakalpojumu sniedzējam ļaujot sniegt noteiktu pakalpojumu, nav tas pats, kas pilnvarojuma akts, kurš nosaka pakalpojumu sniedzēja pienākumu sniegt noteiktu VTNP. No komercdarbības atbalsta kontroles viedokļa atļaujai bez konkrēti definēta pienākuma nav nozīmes. Tādējādi **komercdarbības atbalsta kontroles noteikumi nekavē dalībvalsti izsniegt beztermiņa atļauju pakalpojumu sniedzējam kādas darbības veikšanai, bet, lai varētu saņemt kompensāciju par VTNP sniegšanu, uzņēmumam jābūt pilnvarotam pildīt noteikta VTNP pakalpojuma saistības**, attiecībā uz kuru izpildi jāievēro VTNP regulējumā noteiktais maksimālais termiņš.

VTNP lēmums ietver arī nosacījumus kompensācijas apmēram (VTNP lēmuma 2. pants) par VTNP sniegšanu un ierobežojošus nosacījumus atsevišķās jomās:

- Kompensācija nedrīkst pārsniegt vidēji EUR 15 miljonus gadā visā pilnvarojuma periodā un tā ir piešķirta VTNP sniegšanas pilnvarojuma jomās, kas nav transports un transporta infrastruktūra (bruto vērtība t. i., summa pirms nodokļu atskaitīšanas).

Sliexni, kas ir EUR 15 miljoni, piemēro katram konkrētajam VTNP, kuru noteikts uzņēmums ir pilnvarots sniegt. Ja uzņēmums ir pilnvarots sniegt trīs dažādus VTNP, sliexni piemēro katram VTNP (t. i., saskaņā ar VTNP lēmumu pakalpojums sniedzējs var saņemt kopējo kompensāciju, kas nepārsniedz EUR 45 miljonus, ja vien

kompensācija par katru atsevišķu VTNP nepārsniedz vidēji EUR 15 miljonus gadā visā pilnvarojuma periodā).

Ja viena un tā paša VTNP sniegšanai vienā konkrētā teritorijā ir kopīgi pilnvaroti pieci uzņēmumi, sliekšni piemēro tikai vienu reizi konkrētajam VTNP uzdevumam (t. i., pat ja kompensācijas apjoms vienam uzņēmumam nepārsniedz EUR 15 miljonus, VTNP lēmumu nepiemēro, ja kopējā kompensācija par viena un tā paša VTNP sniegšanu, vienā konkrētā teritorijā, kas samaksāta visiem uzņēmumiem, pārsniedz EUR 15 miljonus)²⁷.

- Sliekšnis EUR 15 miljoni gadā visā pilnvarojuma periodā kompensācijai par VTNP sniegšanu, ko piešķir slimnīcām, nodrošinot medicīnisko aprūpi, tostarp neatliekamo medicīnisko palīdzību netiek piemērots.

Uz slimnīcām VTNP lēmums attiecas neatkarīgi no kompensācijas apmēra, pat ja tās veic citas aktivitātes (piem., pētniecības darbību). Tomēr kompensācija var segt tikai neto izmaksas par VTNP sniegšanu.

- Sliekšnis EUR 15 miljoni gadā visā pilnvarojuma periodā kompensācijai par VTNP sniegšanu saistībā ar tādiem VTNP, kuri nodrošina sociālās vajadzības saistībā ar veselības un ilgtermiņa aprūpi, bērnu aprūpi, piekļuvi darba tirgum un reintegrāciju darba tirgū, sociālajiem mājokļiem un neaizsargātu sabiedrības grupu aprūpi un sociālo integrāciju netiek piemērots.

Sociālo pakalpojumu jēdziens ir ļoti plašs un aptver nozīmīgākās sociālo pakalpojumu jomas. Tas attiecas arī uz VTNP saistībā ar „neaizsargāto sabiedrības grupu aprūpi un sociālo integrāciju”, tādējādi piedāvājot nepieciešamo elastīgumu, lai atbilstoši katras ES dalībvalsts vajadzībām būtu iekļauti dažādu veidu pakalpojumi, kuri paredzēti tādām sabiedrības grupām, kurām tie ir visvairāk vajadzīgi. VTNP lēmuma 2. panta 1. punkta c) apakšpunktā dots sociālo pakalpojumu uzskaitījums. Ja vien ES dalībvalsts ievēro VTNP lēmuma 2. panta 1. punkta c) apakšpunkta darbības jomu, dalībvalstis pilnvarojuma aktā neapšaubāmi var precizēt sīkāku informāciju saistībā ar konkrētiem pakalpojumiem, kuru sniegšanu tās vēlas nodrošināt, piemēram, bērnu aprūpes pakalpojumu veidu, pakalpojuma sniegšanas nosacījumus un pakalpojuma saņēmējus. Ja kāds sociālais pakalpojums nav iekļauts VTNP lēmuma 2. panta 1. punkta c) apakšpunkta sociālo pakalpojumu definīcijā, uz kompensāciju joprojām var attiekties atbrīvojums no paziņošanas pienākuma, kā noteikts VTNP lēmuma 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā, ja vien kompensācija nepārsniedz summu, kas ir vidēji EUR 15 miljoni gadā visā pilnvarojuma periodā. Vienlaikus lūdzam skatīt šī metodoloģiskā palīgmateriāla 5. nodaļu, kurā apkopta informācija par līdzšinējo pieredzi VTNP nosacījumu piemērošanā Latvijā. Līdz šim sociālo pakalpojumu jomā piešķirtais finansējums nav klasificēts kā komercdarbības atbalsts, vienlaikus katru gadījumu atbildīgā institūcija izvērtē atsevišķi.

- Transporta jomā VTNP lēmumu attiecina tikai uz tādu kompensāciju par VTNP sniegšanu aviosatiksmes vai jūras satiksmes nodrošināšanai uz salām, uz kurām divu

---

²⁷ Komisijas dienestu darba dokuments “Rokasgrāmata par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem” SWD (2013) 53final/2 2013. gada 29.aprīlis 57.lpp

finanšu gadu laikā, pirms tika piešķirts VTNP, viedējais gada satiksmes apjoms nepārsniedz 300 000 pasažierus.

- VTNP lēmumu piemēro arī kompensācijai par VTNP sniegšanu lidostām un ostām, kuru viedējais gada satiksmes apjoms divu finanšu gadu laikā pirms tika piešķirtas tiesības sniegt VTNP nepārsniedz 200 000 pasažierus lidostu gadījumā un 300 000 pasažierus ostu gadījumā.

Sliexnis, kas ir 300 000 pasažieru gaisa un jūras pārvadājumiem uz salām (vienas ES dalībvalsts ietvaros), attiecas uz vienu virzienu (t. i., pasažieris, kas dodas uz salu un pēc tam dodas atpakaļ, tiek ieskaitīts divreiz). VTNP lēmumu piemēro avio/jūras maršrutiem tikai tādos gadījumos, kad ir runa par gaisa vai jūras pārvadājumiem uz salām. To nepiemēro avio/jūras maršrutiem starp divām lidostām/ostām vienas dalībvalsts robežās, kas atrodas kontinentā. Sliexni piemēro individuālam maršrutam no vienas salu lidostas/ostas uz otru kontinentālās daļas lidostu/ostu, nevis visai satiksmei no kādas salu lidostas/ostas uz jebkuru kontinentālās daļas lidostu/ostu.

Valsts vai pašvaldības iestāde var noteikt VTNP saistības lidostai, kas atrodas, piem., nomaļā reģionā, un pieņemt lēmumu maksāt kompensāciju par šādām saistībām. Ir svarīgi norādīt, ka lidostas vispārējā pārvaldība, veicot VTNP, nevar ietvert darbības, kas nav tieši saistītas ar lidostas pamatdarbību (t. i., komerciālas darbības, tostarp ēku būvniecība, zemes un ēku finansēšana, izmantošana un iznomāšana ne tikai birojiem un noliktavām, bet arī viesnīcām un rūpniecības uzņēmumiem lidostas teritorijā, kā arī veikaliem, restorāniem un autostāvvietām).

Jānodrošina, ka pilnvarojuma aktā obligāti:

- ir skaidri definēts uzticētais VTNP - konkrēts sniedzamais pakalpojums (piemēram, siltumapgādes, ūdensapgādes jomā, vai vispārējās veselības aprūpes sistēmas ietvaros);
- izvirzītas prasības VTNP sniedzējam par nepieciešamā tehniskā aprīkojuma uzturēšanu un atjaunošanu, lai nodrošinātu minēto pakalpojumu izpildi saskaņā ar katram konkrētajam pakalpojumam izvirzītajām prasībām;
- noteikts pilnvarojuma termiņš – VTNP līguma darbības laiks, kas nav īsāks par 5 gadiem un nepārsniedz 10 gadus (gadījumos, kad pakalpojuma sniedzējs no saviem resursiem (saimnieciskās darbības ieņēmumiem vai komercbanku kredītresursiem) veicis būtiskus ieguldījumus pakalpojuma sniegšanas nodrošināšanai nepieciešamajos pamatlīdzekļos, pilnvarojuma periods var būt garāks par desmit gadiem, bet tas nedrīkst pārsniegt konkrētā pamatlīdzekļa amortizācijas periodu, kurš noteikts saskaņā ar vispārpieņemtiem grāmatvedības principiem);
- norāda VTNP teritoriju;
- norāda informāciju par VTNP sniedzējam piešķirtajām ekskluzīvajām vai īpašajām tiesībām;
- norāda informāciju par iespēju saņemt atlīdzības (kompensācijas) maksājumus – investīcijas pakalpojumu sniegšanas infrastruktūrā – un nosacījumus atlīdzības

(kompensācijas) maksājumu aprēķināšanai, kontrolei un pārskatīšanai (regulāra kompensācijas atbilstības pārbaūžu veikšana vismaz ik pēc trīs gadiem pilnvarojuma akta darbības periodā, kā arī tā beigās);

- norāda pasākumus atlīdzības (kompensācijas) maksājumu pārmaksas novēršanai un atmaksāšanai (kompensācijas jēdziens ir plašāks nekā tikai tarifu starpības kompensēšana vai ikgadēja saimnieciskās darbības zaudējumu segšana. VTNP kompensācijas jēdziens aptver arī ES fondu finansējumu, kurš piešķirts pakalpojuma sniegšanai nepieciešamās infrastruktūras izbūvei vai rekonstrukcijai);
- norāda, kā VTNP un ar to saistītās izmaksas tiks nodalītas no komerciālajiem pakalpojumiem (ja komersants veic arī citas darbības, kas ir ārpus uzticētā VTNP ietvara, komersantam tā grāmatvedībā ir atsevišķi jāuzrāda izmaksas un ieņēmumus katrai darbības jomai atsevišķi. Kompensāciju par izmaksām, kas nav tiešā saistībā ar definēto un uzticēto VTNP, nepiešķir);
- minēta atsauce uz VTNP lēmumu – EK 2011.gada 20.decembra lēmumu Nr. 2012/21/ES, vai citu aktu, kas šo aizvieto
- norādīts, ka dokumentācija glabājama 10 gadus no pilnvarojuma perioda beigām.

Ja VTNP lēmuma nosacījumi netiek izpildīti, tai skaitā, pilnvarojuma akts neietver visus augstākminētos elementus, ir jāievēro VTNP nostādnes ar paziņošanas prasību EK.

4.3. Kompensācijas aprēķins

VTNP lēmums nosaka kompensācijas summas ierobežojumu – tā nedrīkst būt lielāka par summu, kas nepieciešama, lai segtu neto izmaksas, kas rodas pildot VTNP pienākumu, tostarp saprātīgu peļņu. Vienlaikus jāņem vērā, ka kompensācijas jēdziens ir plašāks nekā tikai tarifu starpības kompensēšana vai ikgadēja saimnieciskās darbības zaudējumu segšana. VTNP kompensācijas jēdziens aptver ES fondu finansējumu, kurš piešķirts pakalpojuma sniegšanai nepieciešamās infrastruktūras izbūvei vai rekonstrukcijai, kā arī ieguldījumus pamatkapitālā un citus no publiskiem līdzekļiem veiktus ieguldījumus, nodokļu atlaides utml.

Kad uzņēmums sāk sniegt VTNP, bieži vien nav iespējams zināt visu informāciju par izmaksām. Līdz ar to VTNP lēmumā netiek prasīts iepriekš sīki aprēķināt, piem., cenu vienam m³, vienai dienai, vienai medicīniskai manipulācijai, vienai aprūpes kategorijai, kas tiks atlīdzināta, izmantojot publisko finansējumu, ja šāds aprēķins nav iespējams. Saskaņā ar VTNP lēmumu tiek prasīts vienīgi, lai būtu iepriekš noteikts un ietverts pilnvarojuma aktā ietverts kompensācijas aprēķināšanas mehānisma apraksts, paredzot koeficientus, kuru izmantošana var mainīties uz vienu vienību. Kompensācijas aprēķināšanas metodika, var būt aprakstīta arī atsevišķā iestādes dokumentā un šādā gadījumā pilnvarojuma aktā iespējams uz to atsaukties. Galvenais ir norādīt skaidru izmaksu bāzi, kuru izmantot VTNP sniedzēja finansēšanai. Šāda pārredzamība ir nodokļu maksātāju interesēs, tāpat kā komercdarbības atbalsta kontroles politika kopumā.

Uzņēmums, kuram ir uzticēts VTNP, īpaši, ja tas ir jauns vai neliels uzņēmums, nevarētu apņemties ievērot noteiktu budžetu vai cenu par vienību. Ja pieaug lietotāju

skaitis, nepārprotami palielinās arī izmaksas; ja daži lietotāji nespēj segt iepriekš noteikto maksu, ieņēmumi būs mazāki, u.tml. Tomēr tas nemaina veidu, kādā izmaksas veidojas (algu izmaksāšana, īres maksa u. c.) vai var tikt noteiktas. Tas nozīmē to, ka VTNP sniedzējam veidosies lielākas izmaksas un kompensācijas apmērs palielināsies.

Saskaņā ar VTNP lēmumu ir iespējams ņemt vērā visas iepriekš minētās situācijas. Ja pilnvarojuma aktā nav ieplānota situācijas maiņa vai neparedzamas situācijas, kuras var rasties VTNP sniegšanas laikā, viens veids šādu situāciju paredzēšanai ir noteikt *ex post* mehānismu aplēsto izmaksu koriģēšanai, ņemot vērā faktiskās izmaksas.

Ja vien gada kompensācijas kopējā summa nepārsniedz VTNP lēmumā noteikto robežlielumu, pastāv divas iespējas:

- var pilnvarojuma aktā definēt *ex post* korekciju mehānismu, kas ļaus periodiski pārskatīt izmaksu parametrus;
- var atjaunināt VTNP pilnvarojuma akta/kompensācijas aprēķina metodiku, ja tiek konstatēts, ka ir nepieciešams mainīt kādu izmaksu parametru.

Saskaņā ar VTNP lēmuma 5. panta 2. punktu pastāv divas metodoloģijas, kuras var izmantot, lai aprēķinātu VTNP neto izmaksas:

- neto izmaksas var aprēķināt kā starpību starp izmaksām un ieņēmumiem (izmaksu sadales metode). Šajā gadījumā tiek ņemtas vērā visas tās izmaksas, kas radušās sniedzot VTNP un ieņēmumi, kas gūti sniedzot VTNP, neatkarīgi no tā, vai ieņēmumi ir klasificēti kā komercdarbības atbalsts Līguma 107.panta nozīmē (skat. VTNP lēmuma 5.panta 3. un 4.punktu). Ja attiecīgais uzņēmums veic arī tādas darbības, uz kurām neattiecas VTNP darbības joma, ņem vērā tikai tās izmaksas, kuras ir saistītas ar VTNP.
- alternatīva ir neto izmaksas aprēķināt kā starpību starp neto izmaksām, kas uzņēmumam rodas, veicot darbību, kas ir VTNP saistības, un neto izmaksām vai peļņu, kas veidojas tam pašam uzņēmumam, veicot darbību, kas nav VTNP saistības (novērsto neto izmaksu metode).

Pretstatā VTNP nostādņām VTNP lēmumā nav noteikta viena konkrēta metode: VTNP sniegšanas pienākuma saistības uzlicējs var izvēlēties, kura metode konkrētajā gadījumā ir piemērotāka. Praksē biežāk tiek izmantota izmaksu sadales metode, bet var būt situācijas, kur varētu tikt izmantota novērsto neto izmaksu metode, piemēram, gadījumos, kur uzņēmumam ir uzticēts pienākums sniegt VTNP pakalpojumu un līdzīgu pakalpojumu uzņēmums nodrošina arī tirgū.

VTNP lēmuma 5.panta 1.punktā, nosakot kompensācijas summu, sniegta iespēja kompensācijas summā ietvert arī saprātīgu peļņu. Saskaņā ar VTNP lēmuma 5. panta 5. punktu „saprātīga peļņa” ir kapitāla rentabilitātes koeficients, kādu vēlētos panākt tipisks uzņēmums konkrētajā gadījumā, kurš apsver VTNP sniegšanas iespēju visā pilnvarojuma periodā, ņemot vērā riska līmeni. Termins „kapitāla rentabilitātes koeficients” nozīmē iekšējo peļņas normu, ko uzņēmums gūst par savu ieguldīto kapitālu pilnvarojuma periodā. Riska līmenis ir atkarīgs no attiecīgās nozares, pakalpojuma veida un

kompensācijas iezīmēm. VTNP lēmuma 5. panta 8. punkts paredz: „Ja, ņemot vērā īpašus apstākļus, kapitāla rentabilitātes koeficienta izmantošana nav lietderīga, dalībvalstis var paļauties uz citiem peļņas līmeņa rādītājiem, nevis kapitāla rentabilitātes koeficientu, lai noteiktu, kādai vajadzētu būt saprātīgai peļņai, piemēram, pašu kapitāla vidējā atdeve, ieguldītā kapitāla rentabilitātes koeficients, peļņa no aktīviem vai apgrozījuma rentabilitāte.” VTNP lēmuma 5. panta 7. punktā ir paredzēts t. s. „drošās zonas” noteikums, saskaņā ar kuru kapitāla rentabilitātes koeficients nepārsniedz mijmaiņas darījumu likmi²⁸ ar prēmiju 100 bāzes punktu apmērā, tiek jebkurā gadījumā uzskatīts par saprātīgu. Šī likme ir arī saprātīgas peļņas augšējā robeža, ja pakalpojuma sniegšana nav saistīta ar būtisku risku, vai, ja tiek piemērota *ex post* kompensācija pilnā apmērā.

Iekšējā grāmatvedības uzskaitē jābūt iespējai noteikt izmaksas, kuras ir saistītas ar VTNP sniegšanu, jo pretējā gadījumā nevar noteikt kompensācijas apmēru. Turklāt uzņēmumam, kuram uzticēts sniegt VTNP, jāspēj pierādīt, ka tas nav saņēmis pārmērīgu kompensāciju. Tādēļ pastāv praktiska nepieciešamība nodrošināt atsevišķu grāmatvedības uzskaiti.

4.4. Uzraudzība un pārkompensācijas novēršana

Ar pārmērīgu kompensāciju saprot uzņēmumam izmaksātu kompensāciju, kas pārsniedz summu, kāda ir nepieciešama neto izmaksu segšanai par VTNP saistību izpildi, ieskaitot saprātīgu peļņu. VTNP lēmuma 5. pantā ir sniegtas norādes par to, kā nosakāmas neto izmaksas par VTNP saistību pildīšanu, tostarp saprātīga peļņa. Lūdzam skatīt skaidrojumus iepriekšējā nodaļā.

Elastības nolūkos ir pieļaujams, ka VTNP sniedzējs atsevišķā gadā varētu saņemt kompensāciju, kuras apmērs pārsniedz neto izmaksas saistībā ar VTNP saistību pildīšanu, ja vien pārmērīga kompensācija nepastāv, skatot pilnvarojuma akta darbības laiku kopumā. Tomēr, lai nepieļautu gadījumus, kad atbalsta saņēmējs saņem pārmērīgu kompensāciju visā līguma laikā, VTNP lēmuma 6. pantā ir noteikts, ka pilnvarojuma devējam jāveic regulāras starpposma pārbaudes (vismaz reizi trīs gados) pilnvarojuma perioda laikā un tā beigās. Ja uzņēmums ir saņēmis pārmērīgu kompensāciju, kas pārsniedz 10 % no vidējās gada kompensācijas, pilnvarojuma devējam jāiejaucas, lai nodrošinātu, ka kompensācijas mehānisms atbilst pilnvarojuma akta noteikumiem. Pilnvarojuma devējam jānodrošina, ka attiecīgais uzņēmums atmaksā pārmērīgo kompensāciju pilnā apmērā un, ka parametri kompensācijas turpmākai aprēķināšanai tiek atjaunināti nākotnei.

Ievērojot VTNP lēmuma 6.panta 2.punktā noteikto, ka gadījumā, ja pārmērīgas kompensācijas summa nepārsniedz 10 % no vidējās gada kompensācijas summas, šādu kompensāciju var pārnest uz nākamo periodu un atskaitīt no kompensācijas summas, kas jāmaksā par minēto periodu.

---

²⁸ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates.html

4.5. Dokumentu glabāšana

Piemērojot VTNP lēmumu, valsts un pašvaldību iestādēm ir pienākums nodrošināt, ka vismaz 10 gadus pēc pilnvarojuma akta beigām ir pieejami visi nepieciešamie dokumenti, lai noteiktu, vai piešķirtā kompensācija ir saderīga ar VTNP lēmumu, un reizi divos gados pēc FM pieprasījuma sniegt informāciju, lai Latvija varētu nodrošināt kopējā ziņojuma iesniegšanu EK par VTNP lēmuma īstenošanu.

4.6. VTNP nostādnes un to nosacījumi

VTNP nostādnes piemērojamas, kad VTNP lēmumu piemērot nav iespējams, ja, piemēram, vienam VTNP sniedzējam vidēji gadā pilnvarojuma periodā kompensācija pārsniedz EUR 15 miljonus. Uz kompensāciju, kas sniegta saskaņā ar VTNP nostādnēm, attiecas iepriekšējas paziņošanas prasība EK saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu. Paziņošanas pienākums nenozīmē, ka kompensācija automātiski nebūtu saderīga ar LESD, bet gan to, ka, ņemot vērā attiecīgā atbalsta ievērojamo apmēru un lielāku konkurences kropļojumu risku, EK attiecīgais atbalsts jāizvērtē, lai pārliecinātos, ka ir izpildīti visi saderības nosacījumi.

Paziņošanu EK veic institūcija, kura plāno uzlikt VTNP pienākumu. Paziņošanas procedūra EK sīkāk aprakstīta Finanšu ministrijas sagatavotajā metodiskajā materiālā “Valsts atbalsta vadlīnijas”²⁹.

Ja atbalsts, par kuru saskaņā ar esošajiem noteikumiem bija jāpaziņo EK, tiek īstenots bez iepriekšējas paziņošanas, tas ir nelikumīgs komercdarbības atbalsts. EK var pārbaudīt attiecīgo pasākumu pēc savas iniciatīvas vai, pamatojoties uz sūdzību, pārbaudes noslēgumā tiek sagatavots EK lēmums, saskaņā ar kuru, ja sniegtais komercdarbības atbalsts nav saderīgs ar ES iekšējo tirgu, tiek pieprasīta atbalsta atmaksa (kura aprēķināma kopā ar procentiem, sākot no dienas, kad nelikumīgais komercdarbības atbalsts piešķirts).

Līdzīgi kā VTNP lēmums, arī VTNP nostādnes netiek piemērotas sauszemes transporta nozarei (VTNP nostādņu 8. punkts), bet tiek piemērotas aviotransportam un jūras transportam. Sabiedriskajai apraidei nostādnes nepiemēro (VTNP nostādņu 8. punkts), uz šo nozari attiecas Komisijas paziņojums par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei (2009/C 257/01).

Papildus nosacījumi, salīdzinot ar VTNP lēmumu, kas ievērojami gadījumos, ja komercdarbības atbalsta saderīgumu ar ES iekšējo tirgu plānots nodrošināt saskaņā ar VTNP nostādnēm:

- dalībvalstij jāpierāda, ka ir pienācīgi ņemta vērā vajadzība pēc VTNP, rīkojot sabiedrisku apspriešanu vai izmantojot citus piemērotus instrumentus, lai ņemtu vērā lietotāju un pakalpojumu sniedzēju intereses. Šo nosacījumu nepiemēro, ja ir skaidrs, ka jaunas apspriedes nedos nekādu būtisku pievienoto vērtību attiecībā uz nesen rīkotajām apspriedēm. Informācija par sabiedrisko apspriežu rezultātiem vai

²⁹ https://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/komercdarbibas_atbalsta_kontrole/s/

citiem piemērotiem instrumentiem jādara publiski pieejama (internets vai citi piemēroti līdzekļi).

- atbalsts tiks uzskatīts par saderīgu ar ES iekšējo tirgu, balstoties uz LESD 106. panta 2. punktu, vienīgi tad, ja atbildīgā iestāde, attiecīgajam uzņēmumam piešķirot tiesības sniegt VTNP pakalpojumu, ir ievērojusi vai apņemas ievērot spēkā esošos ES noteikumus publiskā iepirkuma jomā. Tostarp jāievēro jebkādas prasības nodrošināt pārredzamību, vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju, kuras izriet tieši no LESD un vajadzības gadījumā ES sekundārajiem tiesību aktiem. Komerddarbības atbalsts, kas neatbilst šiem noteikumiem un prasībām, uzskatāms par atbalstu, kas ietekmē tirdzniecības attīstību tiktāl, lai kaitētu ES interesēm Līguma 106. panta 2. punkta nozīmē.
- ja iestāde tiesības sniegt vienu un to pašu VTNP piešķir vairākiem uzņēmumiem, attiecībā uz katru uzņēmumu kompensācija jāaprēķina, izmantojot vienu un to pašu metodi.
- aprēķinot, kādas neto izmaksas ir vajadzīgas vai tiek prognozētas kā vajadzīgas, lai varētu izpildīt VTNP sniegšanas pienākumu, jāizmanto novērsto neto izmaksu metode, ja šāda prasība noteikta ES vai valsts tiesību aktos, un šī metode pēc iespējas jāizmanto arī citos gadījumos. Saskaņā ar novērsto neto izmaksu metodi, vajadzīgās neto izmaksas vai neto izmaksas, kas tiek prognozētas kā vajadzīgas, lai izpildītu VTNP sniegšanas pienākumu, aprēķina kā starpību starp neto izmaksām pakalpojuma sniedzējam, kuram ir pienākums sniegt VTNP pakalpojumu, un neto izmaksām vai ieņēmumiem tam pašam pakalpojuma sniedzējam, ja tam nav pienākuma sniegt VTNP pakalpojumu. Pienācīga uzmanība jāpievērš tam, lai pareizi tiktu aprēķinātas izmaksas, attiecībā uz kurām tiek prognozēts, ka VTNP sniedzējs no tām izvairīsies, un lai pareizi tiktu aprēķināti ieņēmumi, attiecībā uz kuriem tiek prognozēts, ka pakalpojumu sniedzējs tos nesaņems, ja viņam nav noteikts pienākums sniegt VTNP pakalpojumu. Aprēķinot neto izmaksas, jāizvērtē, kādus ieguvumus, tostarp pēc iespējas iekļaujot nemateriālus ieguvumus, VTNP sniedzējs saņem. Ieguvumi jāņem vērā kompensācijas apmēra noteikšanā.
- izstrādājot kompensācijas metodi VTNP, jāievieš stimulējoši pasākumi, lai VTNP būtu augstas kvalitātes un tiktu efektīvi īstenots, izņemot gadījumus, kad var pienācīgi pamatot, ka to nav iespējams vai arī nav lietderīgi darīt. VTNP nostādņu 38. punktā noteikts, ka kompensācijas mehānisms, saskaņā ar kuru neto izmaksas par VTNP sniegšanu būtībā tiek pēc tam kompensētas pilnā apmērā, nerada VTNP sniedzējam nekādus stimulus veicināt efektivitātes pieaugumu. Tāpēc šāds kompensācijas mehānisms ir izmantojams tikai un vienīgi gadījumos, kad dalībvalsts spēj pamatot, ka nav iespējams vai arī nav lietderīgi ņemt vērā produktivitātes efektivitāti un izstrādāt līgumu, kas rada stimulu panākt lielāku efektivitāti. Šādā gadījumā saprātīga peļņa nedrīkst pārsniegt VTNP nostādņu 36.

punktā norādīto līmeni, proti, kapitāla rentabilitātes koeficients nepārsniedz attiecīgi mijmaiņas darījuma likmi³⁰ ar prēmiju 100 bāzes punktu apmērā.

- Plānojot VTNP sniegšanu saskaņā ar VTNP nostādnēm un saskaņojot atbalsta pasākumu ar EK, pastāv iespēja, ka EK atbalsta pasākumu uzskatīs par potenciāli konkurenci traucējošu un var izvirzīt dalībvalstij papildu nosacījumus vai likt uzņemties papildus saistības, lai nodrošinātu, ka tirdzniecība starp ES dalībvalstīm netiek ietekmēta tiktāl, lai kaitētu ES interesēm (VTNP nostādņu 2.9.sadaļa).
- Par katru VTNP pasākumu, kura saderības nodrošināšanai ar ES iekšējo tirgu tiek piemērotas VTNP nostādnes, internetā vai ar citiem piemērotiem līdzekļiem publicējama informācija par:
  - sabiedrisko apspriežu rezultātiem vai citiem piemērotiem instrumentiem;
  - VTNP pienākuma saturu un ilgumu;
  - attiecīgo uzņēmumu un aptverto teritoriju;
  - atbalsta summu, kas uzņēmumam piešķirta katru gadu.

VTNP pilnvarojuma termiņš jāpamato, atsaucoties uz objektīviem kritērijiem, piemēram, nepieciešamību amortizēt pamatlīdzekļus, kas nav pārnesami (aktīvi, kurus nevar viegli pārdot un/vai pārvērst naudā). No tā izriet, ka saskaņā ar VTNP nostādnēm 10 gadu vai pat īsāks pilnvarojuma periods ne vienmēr būs pieņemams. Tādejādi VTNP nostādnes izvirza stingrākus nosacījumus, nekā VTNP lēmums. Turklāt, tā kā VTNP nostādnes parasti attiecas uz liela apjoma lietām, kuras var radīt nopietnākus konkurences kropļojumus, VTNP nostādņu nosacījumi par saderību kopumā ir stingrāki nekā VTNP lēmuma nosacījumi.³¹

4.7. VTNP de minimis regula un tās nosacījumi

Ja atbalstu sniedz atbilstoši VTNP de minimis regulai uz publisko finansējumu VTNP, kas jebkurā triju fiskālo gadu periodā nepārsniedz EUR 500 000, neattiecas pienākums iepriekš sniegt paziņojumu EK.³² VTNP de minimis regula nosaka, ka trīs fiskālo gadu periodā vienam VTNP sniedzējam var piešķirt EUR 500 000, izsakot to kā dotāciju skaidrā naudā. Visi izmantojamie skaitļi ir bruto skaitļi – pirms nodokļu atskaitīšanas vai citu atskaitījumu veikšanas. Ja atbalstu piešķir citā veidā, nevis kā dotāciju, atbalsta summa ir atbalsta dotācijas bruto ekvivalents.

Piešķirot kompensāciju VTNP nodrošināšanai saskaņā ar VTNP de minimis regulu, jāievēro visas šajā regulā minētās prasības.

---

³⁰ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates.html

³¹ Eiropas komisijas rokasgrāmata par Eiropas Savienības valsts atbalsta, publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus noteikumu piemērošanu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem un jo īpaši vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/new_guide_eu_rules_procurement_lv.pdf

³² Komisijas 2012. gada 25. aprīļa regulā (ES) Nr.360/2012 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1494169164807&uri=CELEX:32012R0360>

VTNP de minimis regulu piemēro tikai tādām atbalstam, kas piešķirts VTNP sniegšanai. Uzņēmumam jābūt pilnvarotam sniegt noteiktu VTNP. Pilnvarojumā jāiekļauj informācija par VTNP, attiecībā uz kuru atbalsts tiek piešķirts, taču tajā nav jābūt iekļautai visai tai informācijai, kāda ir nepieciešama saskaņā ar VTNP lēmumu vai VTNP nostādnēm, ievērojot, ka komercdarbības atbalstu saņemošajam uzņēmumam vajadzētu būt rakstveidā pilnvarotam sniegt pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, attiecībā uz kuru atbalsts piešķirts.

VTNP de minimis regulu nepiemēro atbalstam, ko piešķir uzņēmumiem, kuri darbojas zivsaimniecības un akvakultūras nozarēs, vai kuri nodarbojas ar lauksaimniecības produktu primāro ražošanu. VTNP de minimis regulu nepiemēro arī atbalstam, kas sniegts uzņēmumiem, kuri nodarbojas ar lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību pie nosacījuma, ka atbalsta summa ir noteikta, pamatojoties uz produktu, kurus attiecīgais uzņēmums iepircis no sākotnējiem ražotājiem vai laidis tirgū, cenu un daudzumu, vai pie nosacījuma, ka atbalstu daļēji vai pilnībā nodod sākotnējiem ražotājiem.

VTNP de minimis regula nosaka, ka atbalstu nepiemēro darbībām, kas saistītas ar eksportu uz trešām valstīm vai ES dalībvalstīm, proti, atbalstam, kas tieši saistīts ar eksportētajiem daudzumiem, ar izplatīšanas tīkla izveidošanu un darbību vai ar citiem kārtējiem izdevumiem, kas saistīti ar eksporta darbībām.

VTNP de minimis regulu nepiemēro atbalstam, kas piešķirts ar nosacījumu, ka importētu preču vietā tiek izmantotas vietējās preces.

Ja uzņēmumi darbojas nozarēs, kas izslēgtas no VTNP de minimis regulas darbības jomas un nozarēs, kas nav izslēgtas no šīs regulas piemērošanas jomas, VTNP de minimis regulu piemēro tikai atbalstam, ko piešķir attiecībā uz nozarēm, kuras nav izslēgtas no regulas darbības jomas, ar nosacījumu, ka tiek nodrošināts tas, ka darbības izslēgtajās nozarēs negūst labumu no de minimis atbalsta saskaņā ar VTNP de minimis regulu, izmantojot piemērotus nodalīšanas līdzekļus, kā darbību nošķiršana vai izmaksu nošķiršana.

VTNP de minimis regulu nedrīkst piemērot grūtībās nonākušiem uzņēmumiem tādā nozīmē, kā tie definēti Kopienas pamatnostādnēs par komercdarbības atbalstu grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai (2014/C 249/01), kā arī ogļrūpniecības nozares uzņēmumiem un uzņēmumiem, kuri veic kravu komercpārvadājumus ar autotransportu.

Ja saskaņā ar VTNP de minimis regulu piešķirtā de minimis atbalsta kopējā summa uzņēmumam VTNP sniegšanai pārsniedz noteikto augšējo robežu, minētajam atbalstam šo regulu piemērot nedrīkst, pat attiecībā uz daļu, kas nepārsniedz šo augšējo robežu. Jāatzīmē, ka de minimis atbalstu, kas sniegts saskaņā ar VTNP de minimis regulu, nekumulē ar jebkādu kompensāciju par to pašu VTNP, kas sniegts saskaņā ar VTNP nostādnēm vai VTNP lēmumu.

“Uzņēmums” VTNP de minimis regulas izpratnē ir “ekonomiska vienība”. EK ir skaidrojusi, ka, piešķirot atbalstu atbilstoši VTNP de minimis regulas prasībām, de

minimis atbalsta pretendents jāvērtē ekonomiskas vienības līmenī, kā to interpretējusi ES tiesa. ES tiesa savos lēmumos ir atzinusi, ka vairākas atsevišķas juridiskas personas arī var tikt uzskatītas par vienu ekonomisku vienību, pamatojoties uz kontrolējošās daļas vai funkcionālu, ekonomisku, juridisku un citu saistību³³. Jēdziens "viens vienots uzņēmums", kas minēts citās de minimis regulās, ir atšķirīgs un neatkarīgs no jēdziena "ekonomiska vienība".

VTNP de minimis regulu var piemērot līdz 2021. gada 30. jūnijam³⁴.

Lai nodrošinātu, ka ES regulējuma prasības Latvijā tiek ievērotas korekti, Latvijā izstrādāti Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumi Nr. 715 "Noteikumi par de minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību un de minimis atbalsta uzskaites veidlapu paraugiem" (turpmāk – MK noteikumi Nr.715). MK noteikumi Nr.715 nosaka de minimis atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību arī komercsabiedrībām, kuras sniedz VTNP.

4.8. Kumulācija

Nosakot kompensāciju par VTNP sniegšanas pienākumu, sniegto atbalstu drīkst apvienot ar citu komercdarbības atbalstu, kas sniegts saskaņā ar VTNP lēmumu citas atbalsta programmas vai individuālā atbalsta projekta ietvaros par vienām un tām pašām attiecināmajām izmaksām, ja šādas atbalstu apvienošanas rezultātā atbalsta vienībai vai izmaksu pozīcijai attiecīgā maksimālā atbalsta intensitāte nepārsniedz 100%.

VTNP de minimis atbalstu viena vienota uzņēmuma līmenī var apvienot ar de minimis atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar citu de minimis regulu, ja summa nepārsniedz EUR 500 000 (VTNP de minimis regulas 2. panta 7. punkts). Tas nozīmē, ka, piemēram, ja uzņēmums jau ir saņēmis EUR 150 000 pēdējo trīs fiskālo gadu laikā tādiem pakalpojumiem, kas nav saistīti ar VTNP nodrošināšanu (saskaņā ar vispārējo de minimis regulu³⁵), tas vēl drīkstētu saņemt VTNP nodrošināšanai ne vairāk kā EUR 350 000 saskaņā ar VTNP de minimis regulu.

De minimis atbalstu saskaņā ar VTNP de minimis regulu nekumulē ar jebkādu kompensāciju par to pašu VTNP neatkarīgi no tā, vai kompensācija ir vai nav komercdarbības atbalsts (VTNP de minimis regulas 2. panta 8. punkts).

Savukārt, ja viens pakalpojumu sniedzējs ir pilnvarots sniegt vairākus VTNP, tas var saņemt kompensāciju par vienu VTNP saskaņā ar VTNP de minimis regulu, bet par citiem VTNP tas var saņemt kompensāciju, kas atbilst visiem četriem *Altmark* sprieduma nosacījumiem, vai arī atbilstoši VTNP lēmumam vai VTNP nostādnēm.

---

³³ Lieta T-234/95, Dradenauer Stahlgesellschaft/Commission [2000], ECR, p. II-2603 un lieta CFI T-137/02 Pollmeier Malchow/Commission [2004], ECR, p. II-3541

³⁴ Eiropas Komisijas 2018. gada 7. decembra Regula (ES) Nr. 2018/1923 ar ko Regulu (ES) Nr. 360/2012 groza attiecībā uz piemērošanas periodu (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2018. gada 10. decembris, Nr. L 313/2) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2018:313:FULL&from=EN>

³⁵ Komisijas regula Nr.1407/2013 – Komisijas 2013.gada 18.decembra Regula (ES) Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu de minimis atbalstam (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2013.gada 24.decembris, Nr. L 352/1)

VTNP de minimis regulā noteiktā augšējā robeža vienam uzņēmumam ir EUR 500 000 visiem pasākumiem saskaņā ar minēto regulu, neatkarīgi no tā, vai šie pasākumi attiecas uz vienu un to pašu vai dažādiem VTNP. Regulā arī noteikts, ka par vienu un to pašu VTNP uzņēmums nevar saņemt kompensāciju gan saskaņā ar VTNP lēmumu vai VTNP nostādnēm, gan VTNP de minimis regulu (VTNP de minimis regulas 2. panta 8. punkts), jo tādējādi veidotos pārmērīga kompensācija. Taču ir iespējams saņemt kompensāciju saskaņā ar VTNP lēmumu vai VTNP nostādnēm par vienu VTNP un piemērot VTNP de minimis atbalstu citam VTNP.

Nosakot kompensāciju par VTNP pakalpojuma sniegšanu jāņem vērā arī tas, ka var tikt kompensēta tikai tā izmaksu daļa, kuru VTNP pakalpojuma sniedzējs nav ietvēris VTNP pakalpojuma saņēmējiem noteiktajā tarifā.

5. Piemēri par VTNP piemērošanu Latvijā

Saskaņā ar likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem"³⁶ 2.panta otro daļu valsts regulatīvās funkcijas tiek veiktas enerģētikas, elektronisko sakaru, pasta, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas un ūdenssaimniecības nozarē. Sabiedriskos pakalpojumus regulējamās nozarēs regulē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (iepriekšminētā likuma 6.pants).

- Siltumapgādes nozarē attiecībā uz siltumenerģijas ražošanu pastāv tirgus un, ja siltumenerģijas ražotājiem tiek piešķirts komercdarbības atbalsts, jāievēro atbilstošs komercdarbības atbalsta regulējums. Savukārt centralizētās siltumapgādes komersantu sniegtajiem pakalpojumiem gadījumos, kad tiek sniegts komercdarbības atbalsts, visbiežāk tiek piemērots VTNP lēmums. Atsevišķās pašvaldībās Latvijā netiek iedzīvotājiem sniegts siltumapgādes pakalpojums, jo vēsturiski izveidojies, ka katra mājsaimniecība tās teritorijā to nodrošina pati, un ekonomisku apsvērumu dēļ nav jēgpilni risinājumu mainīt.
- Atbalsts sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem Latvijā šobrīd tiek sniegts saskaņā ar VTNP lēmumu, ievērojot arī EK paziņojuma par valsts atbalsta noteikumu piemērošanu sabiedriskajai apraidei (2009/C 257/01)³⁷ nosacījumus. Abi dokumenti izvirza noteiktas prasības sabiedriskajam pasūtījumam un uzņēmumiem, kas šo pasūtījumu pilda. Kompensāciju, kas pilnvarojuma periodā vidēji gadā pārsniedz 15 milj. *euro*, var piešķirt tikai pēc Eiropas Komisijas lēmuma saņemšanas par pasākuma saderīgumu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu.
- Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas nozare. Regulators (Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija) sadzīves atkritumu apsaimniekošanas nozarē regulē vienīgi sadzīves atkritumu apglabāšanu atkritumu poligonos. Lai sniegtu sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojumu, VTNP sniedzējam ir jābūt reģistrētam sadzīves atkritumu apglabāšanas atkritumu poligonos pakalpojuma

³⁶ <http://likumi.lv/doc.php?id=12483>

³⁷ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52009XC1027\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52009XC1027(01))

sniedzēju reģistrā un nepieciešams Regulatora apstiprināts sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifs. Ja atkritumu apglabāšanai atkritumu poligonos tiek piešķirts komercdarbības atbalsts, Latvijā publisko resursu piešķiršanā tiek piemērots VTNP lēmums.

Citas ar sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu organizēšanu un uzraudzību saistītās darbības ir pašvaldību kompetencē. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanu nodrošina tirgus dalībnieki, un iedzīvotāji sedz izdevumus atbilstoši tarifam. Līdz ar to atkritumu savākšanas, pārvadāšanas un pārstrādes jomā VTNP regulējumu piemērot nebūs iespējams.

- Ūdenssaimniecības nozare. Ūdens apgādes un kanalizācijas pakalpojumu nodrošināšanai tiek piešķirts komercdarbības atbalsts un tiek piemērots VTNP lēmums.
- Veselības aprūpe. Pārsvārā visām veselības aprūpes iestādēm un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem ar Nacionālo veselības dienestu kā finansējuma devēju ir noslēgti līgumi par no valsts budžeta apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu (pakalpojumu sniedzēji ir pašvaldību padotības institūcijas, sabiedrības ar ierobežotu atbildību un pašnodarbinātas personas), ievērojot VTNP lēmumu.

Ja pašvaldība veselības aprūpes iestādei arī plāno novirzīt publiskos resursus par tiem pašiem pakalpojumiem, tā slēdz papildus vienošanos ar veselības aprūpes pakalpojuma sniedzēju un nodrošina pārkompensācijas kontroli. Ja pašvaldība uzliek papildus pakalpojumu, kas atšķiras no Nacionālo veselības dienesta uzliktā pakalpojuma, tā slēdz līgumu, kurā iekļauj prasības no VTNP regulējuma. Pilnvarojuma devējs ir tā iestāde, kura nodrošina, ka VTNP sniedzējs netiek pārkompensēts, nodrošina uzraudzību pilnvarojuma periodā un informācijas glabāšanu 10 gadus pēc VTNP līguma beigām.

- Sociālo pakalpojumu joma. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā³⁸ (3.pants) noteikts, ka tiesības uz sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību ir Latvijā dzīvojošām personām. Ņemot vērā, ka atbalsta saņēmēji šādā gadījumā ir fiziskas personas komercdarbības atbalsta regulējums nav jāpiemēro. Attiecībā uz sociālajiem mājokļiem jānorāda, ka situācija atšķiras pašvaldībās, galvenokārt dēļ iedzīvotāju skaita tajās, līdz ar to katrs gadījums no komercdarbības atbalsta kontroles viedokļa vērtējams atsevišķi, tomēr, ņemot vērā to, ka tirgus nevar nodrošināt sociāli mazāknodrošinātas personu grupas ar dzīvojamo platību, tad atsevišķiem pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem sociālo dzīvokļu jomā varētu nebūt saimniecisks raksturs, bet gan sociāla funkcija konkrētā Latvijas teritorijā.
- Sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu nozare. Komerccdarbības atbalstu, kas tiek sniegts sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus, sniedz saskaņā ar 2007. gada 23.oktobra Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (EK) Nr. 1370/2007 par sabiedriskā pasažieru

³⁸ <http://likumi.lv/doc.php?id=68488>

transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 1191/69 un Padomes Regulu (EEK) Nr. 1107/70. Sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu nozare Latvijā ir Satiksmes ministrijas un Autotransporta Direkcijas kompetencē un attiecīgi šajā metodoloģiskajā palīgmateriālā apskatīta netiek.

- Lidostas. Latvijā VTNP lidostām ir nodefinēti likuma „Par aviāciju” 27.² pantā „Sabiedriskas nozīmes pakalpojumu sniegšanas saistības”. Tie ir tieši saistīti ar lidlauka pamatdarbību un ietver infrastruktūras būvju (skrejceļa, termināļa, skrejceļa pievedceļu, perona, gaisa satiksmes vadības torņa u.c.) būvniecību, tai skaitā nepieciešamās zemes iegādi un lidlauka aprīkojuma nodrošināšanu, kas ietver arī tiešās palīdzības sniegšanai nepieciešamo aprīkojumu; infrastruktūras ekspluatāciju, kas ietver lidlauka pārvaldību un uzturēšanu; lidlauka papildu pakalpojumu (lidlauka infrastruktūras izmantošanas, ugunsdzēsības, ātrās palīdzības, drošības un citu lidlauka papildu pakalpojumu) sniegšanu. VTNP lēmums lidostu darbībām piemērojams vien ievērojot 2.panta 1.punkta e)apakšpunktā noteiktos ierobežojumus..
- Atbalsts no publiskiem resursiem Latvijā netiek sniegts ostām, kuru vidējais gada satiksmes apjoms nepārsniedz VTNP lēmuma 2.panta 1.punkta e) apakšpunktā noteikto robežvērtību. Latvijā šajās jomās nav definētu VTNP.

Pielikums “Praktiski piemēri VTNP pilnvarojuma akta sagatavošanai, piemērojot VTNP lēmumu”

Zemāk minētie piemēri sniegti, lai atvieglotu VTNP regulējuma piemērošanu, sagatavojot pilnvarojuma aktu atbilstoši VTNP lēmuma 4.pantam. Piemēri var nebūt tieši piemērojami ikvienā situācijā, katra konkrēta VTNP sniegšanas gadījumā pilnvarojuma akts sagatavojams, ņemot vērā, VTNP sniegšanas jomu, nozari, situāciju konkrētajā teritorijā.

<p>Noteikts VTNP saturs - VTNP lēmuma 4. pants</p>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>VTNP SNIEDZĒJS [pakalpojuma sniedzējs/Uzņēmums] ir atbildīgs par dzeramā ūdens iegūvi, atdelžošanu, attīrīšanu un novadīšanu līdz PATĒRĒTĀJAM.</i> – <i>VTNP SNIEDZĒJS [pakalpojuma sniedzējs/Uzņēmums] ir atbildīgs par notekūdeņu savākšanu no PATĒRĒTĀJA, to novadīšanu uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, attīrīšanu un attīrīto notekūdeņu novadīšanu līdz iztekai ūdenstilpē.</i> <p>VTNP sniedzējam būtu izvirzāma arī prasība par nepieciešamā tehniskā aprīkojuma uzturēšanu un atjaunošanu, lai VTNP pakalpojumus varētu sniegt atbilstoši katram konkrētajam pakalpojumam noteiktajām prasībām.</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>VTNP SNIEDZĒJS [pakalpojuma sniedzējs/Uzņēmums] ir atbildīgs par savu pamatlīdzekļu un tehniskā aprīkojuma uzturēšanu un atjaunošanu, lai varētu izpildīt šī līguma [...] punktus noteikto.</i> <p><i>VTNP SNIEDZĒJA [pakalpojuma sniedzējs/Uzņēmums] pienākumi ir uzturēt .... punktā minēto pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo infrastruktūru, iekārtas un ierīces darba kārtībā, savlaicīgi veikt remontus un citus apkopes darbus, būvniecības un rekonstrukcijas darbus, lai paaugstinātu sniegto pakalpojumu kvalitāti saņēmējam un nodrošinātu sniegto pakalpojumu atbilstību LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.</i></p>
<p>Noteikts VTNP sniegšanas pienākuma ilgums - VTNP lēmuma 4. pants</p>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Pilnvarojuma akts stājas spēkā ar tā parakstīšanas brīdi un ir noslēgts uz laiku līdz [Datums].</i>
<p>Noteikta VTNP sniegšanas teritorija un ekskluzīvās vai īpašās tiesības - VTNP lēmuma 4. pants</p>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>PAŠVALDĪBA piešķir VISPĀRĒJAS TAUTSAIMNIECISKAS NOZĪMES PAKALPOJUMU SNIEDZĒJAM [pakalpojuma sniedzējs/Uzņēmums] ekskluzīvas tiesības sniegt ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus visā [pilsētas, novada nosaukums] administratīvajā teritorijā.</i> – <i>Pakalpojuma sniedzējam ir piešķirtas īpašās tiesības [pilsētas, novada nosaukums] administratīvajā teritorijā, izņemot [pilsētas, novada nosaukums] ... teritoriju, sniegt šā līguma ...punktā noteiktos pakalpojumus.</i>

	<p>– <i>PASŪTĪTĀJS</i> piešķir <i>KOMERCSABIEDRĪBAI</i> ekskluzīvas tiesības sniegt ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus [Nosaukums] republikas pilsētas administratīvajā teritorijā.</p>
<p>Norādīts VTNP kompensācijas mehānisma apraksts, tā aprēķināšanas, kontroles un pārskatīšanas parametri – VTNP lēmuma 4., 5. un 6. pants</p>	<p>– <i>Lai nodrošinātu šī līguma ... punktos noteikto VTNP pakalpojumu sniegšanu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kvalitātei, UZŅĒMUMS var saņemt atlīdzības maksājumus, kas ir investīcijas VTNP pakalpojumu sniegšanas infrastruktūrā. Atlīdzības maksājumu aprēķināšana, kontrole un pārskatīšana, kā arī atlīdzības maksājuma pārmaksas novēršana un atmaksāšana notiek atbilstoši ES un LR normatīvajiem aktiem, kas nosaka prasības ES fondu līdzekļu piesaistīšanai ieguldījumiem ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju infrastruktūrā, šādu projektu īstenošanas kārtībai, kā arī neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanai un atmaksāšanai.</i></p> <p>– <i>Ja līgums, beidzoties tā termiņam, netiek pagarināts, UZŅĒMUMAM ir pienākums PASŪTĪTĀJAM atmaksāt to VTNP pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo pamatlīdzekļu, kuri izveidoti (iegūti) saņemot šā līguma .... punktā paredzētos atlīdzības maksājumus, nolietojuma (amortizācijas) daļu, kura līdz līguma darbības termiņa beigām, nebija un atbilstoši normatīvajiem aktiem nevarēja būt atskaitīta.</i></p> <p>Gadījumā, ja VTNP kompensācijas mehānisms noteikts iestādē ar atsevišķu kārtību, tas jāiekļauj VTNP pilnvarojuma aktā.</p> <p>– <i>Komensācijas aprēķināšanas metodika tiek noteikta ar ...dokumentu.</i></p> <p>VTNP pilnvarojuma aktā būtu norādāms arī kādas izmaksas un ieņēmumi tiks uzskatīti par attiecināmiem, ietverami nosacījumi darbību nošķiršanai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ieņēmumu posteņos iekļauj vismaz tos ieņēmumus, kas saistīti ar VTNP saistību izpildi (skat. VTNP lēmuma 5.panta 4.punktu); • izmaksu posteņos iekļauj tikai tās tiešās un netiešās izmaksas, kas ir nepieciešamas VTNP saistību izpildei un radušās izpildot VTNP līgumu. • Ja VTNP sniedzējs bez VTNP saistību izpildes veic citu saimniecisko darbību, tas nodrošina ar VTNP saistību izpildi saistītās saimnieciskās darbības ieņēmumu un izdevumu atsevišķu uzskaiti, kā arī Latvijas Republikas grāmatvedību reglamentējošos normatīvajos aktos noteiktajos grāmatvedības organizācijas dokumentos norāda izmaksu sadales metodiku. • Ievērojot VTNP sniedzēja iesniegtajos pārskatos par VTNP saistību izpildi sniegto informāciju, var tikt izskatīta iespēja VTNP sniedzējam precizēt VTNP kompensācijas apjomu nākamajam periodam noteiktās VTNP kompensācijas apmēra ietvaros.

	<p>VTNP pilnvarojuma aktā norādīti pasākumi, lai novērstu un atgūtu jebkādu pārmērīgu kompensāciju.</p> <p>– <i>Kompensācijas parametru uzraudzības kārtība - Pašvaldība, vismaz ik pēc trīs gadiem Līguma darbības laikā un Līguma darbības beigās nodrošina kompensācijas parametru atbilstības kontroles veikšanu, t.i. ne vēlāk kā līdz ... un ....</i></p> <p>VTNP saistības uzlicējs un VTNP sniedzējs var vienoties par iepriekšējā periodā neizlietotās VTNP kompensācijas daļas attiecināšanu uz nākamo periodu, attiecīgi samazinot nākamā perioda VTNP saistības uzlicēja maksātās kompensācijas apmēru (iespējams vienīgi, ievērojot VTNP lēmuma 6.panta 2.punktu).</p>
<p>VTNP pilnvarojuma aktā ietverta atsauce uz VTNP lēmumu</p>	<p>VTNP līgumā ir jābūt iekļautai atsaucei uz <i>Eiropas Komisijas 2011.gada 20.decembra lēmumu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106.panta 2.punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi (2012/21/ES).</i></p>